

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov : 1/ **S. Š.**, bývajúca v T., prechodne H., 2/ **I. Š.**, bývajúci v T., prechodne H., obaja zastúpení JUDr. A. K., advokátom v T., proti odporkyňi : **A. A.**, bývajúca v T., zastúpená JUDr. J. K., advokátom v T., **o určenie dedičského práva**, vedenej na Okresnom súde Trenčín pod sp.zn. 7 C 58/2003, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Trenčín z 13. februára 2007 č.k. 7 C 58/2003-36 a rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo 4. októbra 2007, sp.zn. 19 Co 104/2007, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo 4. októbra 2007 sp.zn. 19 Co 104/2007 a rozsudok Okresného súdu Trenčín z 13. februára 2007 č.k. 7 C 58/2003-36 **z r u š u j e** a vec vracia súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Trenčín rozsudkom z 13. februára 2007 č.k. 7 C 58/2003-36 určil, že navrhovateľka 1/ a navrhovateľ 2/ sú dedičmi po poručiteľovi M. A., narodenom X. a zomrelom X. Odporkyňu zaviazal zaplatiť navrhovateľom trovy konania 6 365,- Sk ich právnomu zástupcovi. Svoje rozhodnutie odôvodnil ustanovením § 80 písm. c/ O.s.p. a § 474 ods. 1 v spojení s § 115 Občianskeho zákonníka. Dospel k záveru, že ak navrhovatelia 1/, 2/ žili s poručiteľom v jednom byte až do jeho smrti podstatne dlhšiu dobu, ako je zákonom požadovaný jeden rok (dokonca aj po narodení ich dieťaťa), vzhľadom na vzájomný vzťah odporkyne a poručiteľa k navrhovateľke 1/, ktorý dosahoval kvalitu vzťahu rodičov a detí, oddelenie mladej rodiny od poručiteľa a odporkyne nedosiahlo mieru vedúcu k vytvoreniu dvoch samostatných domácností. Za najspornejšiu otázku existencie spoločnej domácnosti považoval spoločné uhrádzanie nákladov na svoje potreby. Poukázal na tú skutočnosť, že

tento pojem nemožno chápať len ako existenciu spoločnej pokladnice, do ktorej by plynuli príjmy všetkých členov domácnosti a z ktorej by sa uhrádzali všetky ich potreby. Prvostupňový súd dospel k záveru, že navrhovatelia 1/, 2/ sa podieľali na údržbe bytu a domácich prácach a možno dôvodne predpokladať, že po odchode odporkyne z domácnosti sa takto podieľali ešte väčšou mierou, čím bola splnená aj druhá podmienka vzniku dedičského práva podľa § 474 ods. 1 Občianskeho zákonníka. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Trenčíne na odvolanie odporkyne rozsudkom zo 4. októbra 2007 sp.zn. 19 Co 104/2007 rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil. Odporkyňu zaviazal zaplatiť navrhovateľke 1/ náhradu trov odvolacieho konania vo výške 3 098,- Sk do rúk JUDr. A. K.. Dospel k záveru, že prvostupňový súd správne zisťoval existenciu zákonných predpokladov na určenie, že navrhovatelia majú dedičské právo ako zákonní dedičia v druhej skupine. Z výsledkov dokazovania mal preukázané, že navrhovatelia žili s poručiteľom v spoločnej domácnosti viac ako rok pred jeho smrťou. Súd prvého stupňa správne posúdil aj splnenie ďalšej podmienky pre existenciu dedičského práva navrhovateľov a to podmienky, že z dôvodu spoločnej domácnosti sa o ňu aj starali. Odvolací súd sa nestotožnil s názorom odporkyne o nesprávnom postupe prvostupňového súdu pri vyhodnotení dôkazov. Odvolal sa pritom na výpoveď odporkyne, ktorá uviedla, že mala navrhovateľku 1/ ako dcéru, a keď sa vydala, „normálne vychodili“, len sa oddelili. Stravu chceli mať oddelenú, ale oni si brali z toho, že však odporkyne a poručiteľovi dávajú peniaze. Spoločné priestory v byte upratoval každý. Odvolací súd si na základe ním deklarovanej logickej úvahy osvojil záver, že po odchode odporkyne z bytu viedli navrhovatelia s poručiteľom spoločnú domácnosť a poskytli mu podporu. Za dôvodnú nepovažoval ani námietku odporkyne o porušení ustanovenia § 157 O.s.p., ktoré malo spočívať v nedostatočnom odôvodnení prvostupňového rozhodnutia. Úspešnej navrhovateľke 1/ priznal náhradu trov odvolacieho konania.

Proti týmto rozsudkom, ako prvostupňového tak aj odvolacieho súdu, podal na základe podnetu odporkyne s poukazom na ustanovenie § 243e ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. b/, c/ O.s.p. mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky, ktorý navrhol napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Za rozhodujúce považoval to, či spoločná domácnosť, ako trvalé spotrebné spoločenstvo navrhovateľov a poručiteľa vôbec vznikla, či trvala najmenej jeden rok pred smrťou poručiteľa a či sa najmenej počas jedného roka z tohto dôvodu navrhovatelia spolu

s porúčiteľom o spoločnú domácnosť starali. Namietal, že zhodnými výpoveďami účastníkov konania bolo preukázané len to, že navrhovatelia, odporkyňa a porúčiteľ žili spoločne od septembra 1999 do 27. mája 2001 v jednom byte a navrhovatelia prispievali odporkyni a porúčiteľovi na úhradu inkasa spojeného s užívaním bytu sumou vo výške 1 600,- Sk mesačne. Táto predstavovala približne polovicu nákladov spojených s užívaním bytu. Náklady spojené so spoločnou domácnosťou však zahrňujú aj iné druhy výdavkov. Odporkyňa jednoznačne poprela, žeby v tomto období spoločne uhrádzali náklady na ostatné potreby (napríklad na stravu, upratovanie, pranie) a tiež vylúčila existenciu spoločnej starostlivosti o domácnosť s tým, že sa po uzatvorení manželstva navrhovatelia oddelili. V prospech navrhovateľov svedčia len ich vlastné výpovede, podľa obsahu ktorých si oni síce zakúpili vlastnú chladničku, vlastný televízor, s odporkyňou a porúčiteľom stolovali len počas sviatkov, avšak pri nákupoch potrieb do domácnosti sa striedali. Dospel preto k záveru, že súdy uverili tvrdeniam navrhovateľov o existencii spoločnej domácnosti s porúčiteľom, čím porušili rovnosť účastníkov konania a z ich pohľadu logickou úvahou dospeli k záveru, že dobré vzťahy medzi navrhovateľmi a porúčiteľom určite pretrvávali aj po odchode odporkyne z bytu. Z pojmu spoločná domácnosť prakticky vylúčili jej podstatu, t.j. spotrebný charakter spoločného hospodárenia. Nevysporiadali sa s výpoveďou odporkyne ani so skutočnosťou, že od jej odchodu z bytu do úmrtia porúčiteľa neuplynul jeden rok. Mimoriadny dovolateľ namietal aj to, že odôvodnenia rozhodnutí súdu prvého ani druhého stupňa neobsahujú dostatok dôkazov a ich zrozumiteľné vyhodnotenie. Z formulácie § 132 O.s.p. možno vyvodit', že súd je povinný navzájom si odporujúce dôkazy hodnotiť a zdôvodniť, napríklad prečo niektoré z nich pokladá za nevierohodné, prečo niektoré odmietol vziať pri rozhodovaní do úvahy, prípadne aj prečo sa niektorými dôkaznými návrhmi odmietol zaoberať vôbec. Tieto nedostatky odôvodnenia, spolu s tzv. opomenutými dôkazmi (o ktorých súd v konaní nerozhodol vôbec), zakladajú vadu nepreskúmateľnosti rozhodnutia. Pritom súdy mali možnosť vykonať aj ďalšie dôkazy, pretože im nič nebránilo v procesnom postavení svedkov vypočuť označených susedov D. U. a G. Č.

Navrhovatelia 1/, 2/ navrhli mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora ako nedôvodné zamietnuť a priznať im náhradu trov dovolacieho konania 985,20 €. Dôvody ním uvádzané považovali za právne nepodstatné. Právny názor súdov, ktorý vyvodili z vykonaného dokazovania, považovali za vecne správny. Súdy sa v konaní vyporiadali so všetkými námietkami odporkyne, konanie nie je postihnuté žiadnou vadou, ktorá by mala

za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Poukazovali aj na tú skutočnosť, že v konaní boli na návrh odporkyne vypočuté dve svedkyne, jej sestry, z ktorých výpovedí súd dospel k záveru o spotrebnom charaktere spoločnej domácnosti. Preto oprávnene upustil od výsluchu ďalších svedkov.

Odporkyňa sa k mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora nevyjadrila.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243g O.s.p.), preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora je dôvodné.

Z ustanovenia § 243e ods. 1 O.s.p. vyplýva, že ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f) a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie.

Podľa § 243h O.s.p. sa v mimoriadnom dovolaní musí popri všeobecných náležitostiach podania (§ 42 ods. 3) uviesť, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu a z akých dôvodov sa toto rozhodnutie napáda. Dovolacie dôvody, ktorými bolo mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora odôvodnené, neposudzuje dovolací súd len podľa toho, ako boli označené, ale najmä podľa ich obsahu (§ 41 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243c a § 243i ods. 2 O.s.p.).

Nesprávnym právnym posúdením veci v zmysle § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p. je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O mylnú aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd použije iný právny predpis, ako má správne použiť, alebo aplikuje síce správny právny predpis, ale nesprávne ho vyloží.

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné poukázať na tú skutočnosť, že mimoriadny dovolateľ vyvodzuje nesprávne právne posúdenie veci súdmi výlučne z hodnotenia dôkazov vykonaných súdmi nižšieho stupňa, ktoré podľa jeho názoru nesprávne

vyhodnotili vykonané dokazovanie a nesprávne ustálili, že navrhovatelia v konaní preukázali splnenie podmienok uvedených v ustanovení § 474 ods. 1 v spojení s § 115 Občianskeho zákonníka. Medzi zákonnými dôvodmi, ktoré by odôvodňovali mimoriadneho dovolateľa napadnúť právoplatné rozhodnutia súdov mimoriadnym dovolaním sa však dôvod, vzťahujúci sa k námietkam o nesprávnom hodnotení vykonaných dôkazov v súvislosti s právnym posúdením veci, nenachádza.

Z ustanovenia § 132 O.s.p. totiž vyplýva, že dôkazy súd hodnotí podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci.

Pri hodnotení dôkazov súd v zásade nie je obmedzovaný právnymi predpismi, ako má z hľadiska pravdivosti ten – ktorý dôkaz hodnotiť. Uplatňuje sa teda zásada voľného hodnotenia dôkazov. Iba výnimočne zákon súdu ukladá určité obmedzenie pri hodnotení dôkazov (napr. § 133, § 134, § 135 O.s.p.). Dokazovanie je časťou občianskeho súdneho konania, v ktorej si súd vytvára poznatky potrebné na rozhodnutie vo veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že dovolací dôvod podľa § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p. smeruje na pochybenia pri aplikácii práva na zistený skutkový stav a nie na pochybenia pri zisťovaní skutkového stavu veci. Z obsahu mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora Slovenskej republiky je zrejmé, že mimoriadny dovolateľ pod nesprávnym právnym posúdením veci v skutočnosti namieta úplnosť a správnosť vykonaného dokazovania a najmä jeho vyhodnotenie súdmi. Keďže za spôsobilý dovolací dôvod v zmysle ustanovenia § 243f ods. 1 O.s.p. však nemožno považovať nesúhlas mimoriadneho dovolateľa s vyhodnotením dôkazov súdmi (napr. R 42/1993), nemohol sa dovolací súd zaoberať námietkami mimoriadneho dovolateľa týkajúcimi sa neúplnosťou a nesprávnosťou vyhodnotenia dokazovania súdmi.

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní veci však dospel k záveru, že je dôvodná námietka mimoriadneho dovolateľa, týkajúca sa nedodatočnej odôvodnenosti písomného vyhotovenia rozhodnutia prvostupňového a odvolacieho súdu a ich rozporu s ustanovením § 157 ods. 2 O.s.p.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že tak základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v sebe zahŕňajú aj právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a odôvodnenie rozhodnutia (napr. II. ÚS 383/06).

Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je i relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými zásadami, porušuje ústavnoprávne princípy (napr. II. ÚS 85/06).

V tejto súvislosti považuje dovolací súd za potrebné uviesť, že nedostatok odôvodnenia písomného vyhotovenia rozhodnutia je vo svojej podstate porušením základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasledujúcich Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Aj podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A), Komisie (napr. stanovisko vo veci E.R.T. c/a Španielsko z roku 1993, sťažnosť č. 18390/91) a Ústavného súdu Slovenskej republiky (napr. I ÚS 17/01, I ÚS 226/03, II ÚS 261/06, III ÚS 74/08, I ÚS 181/08) treba za porušenie práva na spravodlivé súdne konanie považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho

odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Judikatúra nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (napr. Ruiz Torija c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A; Hiro Balani c/a Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c/a Grécko z 29. mája 1997; Higgins c/a Francúzsko z 19. februára 1998).

Požiadavky na riadne odôvodnenie rozsudku súdu vo vnútroštátnych podmienkach Slovenskej republiky ustanovuje § 157 ods. 2 O.s.p., podľa ktorého v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil; dbá pritom aj na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé. Výkladom citovaného ustanovenia O.s.p. pritom treba dospieť k záveru, že s tam uvedenými požiadavkami je v rozpore nielen úplný či čiastočný nedostatok (absencia) dôvodov rozhodnutia, ale napr. aj existencia extrémneho nesúladu medzi právnymi závermi súdu a jeho skutkovými zisteniami, resp. prípad, keď právne závery zo skutkových zistení v žiadnej novej interpretácii nevyplývajú a napokon i len všeobecné súhrnné zistenia bez špecifikácie jednotlivých dôkazov, z ktorých mali byť tieto zistenia vyvedené. Pretože povinnosť súdu riadne odôvodniť rozhodnutie je odrazom práva účastníka na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktoré sa vporiada i so špecifickými námietkami účastníka; porušením uvedeného práva účastníka na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak potom nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá zároveň aj dôvodnosť podaného mimoriadneho dovolania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že odôvodnenie písomného vyhotovenia rozsudku súdu musí obsahovať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozhodnutia. Súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia musí vporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť

v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Niet v ňom miesta pre dohady a domnienky.

Zákonom požadované riadne a presvedčivé odôvodnenie písomnej formy rozsudku je nie len formálnou požiadavkou, ktorou sa má zamedziť vydaniu obsahovo nezdôvodnených, nepresvedčivých alebo neurčitých a nezrozumiteľných rozsudkov, ale má byť v prvom rade prameňom poznania úvah súdu tak v otázke zisťovania skutkového stavu veci, ako aj v právnom posúdení veci. Inak povedané, účelom odôvodnenia rozsudku je predovšetkým preukázať jeho správnosť a odôvodnenie súčasne musí byť i prostriedkom kontroly správnosti postupu súdu pri vydávaní rozhodnutí súdu, t.j. musí byť preskúmateľné. Tieto požiadavky mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky súdov nespĺňajú.

Generálny prokurátor Slovenskej republiky preto dôvodne podal mimoriadne dovolanie podľa § 243e O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p., keďže to vyžadovala ochrana práv a zákonom chránených záujmov účastníka konania a túto ochranu nebolo možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami.

Z uvedených dôvodov preto Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa ustanovenia § 243b ods. 2, 3 O.s.p. rozhodnutie krajského ako aj okresného súdu zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 16. apríla 2009

JUDr. Vladimír Magura, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková